

YÖNETİM

Editör:
Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Etkinlik sayfası sorumlusu:
Arş. Gör. Fatih DOĞRU

Tanıtım sayfası sorumlusu:
Arş. Gör. Duygu KAMACI

Haber sorumlusu:
Okt. Ferdi BOZKURT

Sayfa tasarımı:
Okt. Ezgi ASLAN

İLETİŞİM

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü 26480 Meşelik

Telefon
0222 239 37 50 / 2350

<http://sozmer.ogu.edu.tr/>

<https://twitter.com/esogusozmer>

<https://www.facebook.com/esogusozmer/>

E-POSTA:
esogusozmer@gmail.com

İÇİNDEKİLER

ESOGÜ'de Sözlükbilimi Alanında Yapılmış ve Yapılmakta Olan Lisansüstü Tezler	2
Sözlükbilimi Alanındaki Yapılan Çeviri Makaleler Dizini	3-4
Sözlükbilimi Terimleri	5
Tarihi Sözlüklerimiz ve Sözlükçülerimiz	6
EURALEX ve Mehmet Salahlı	7
Sözlük Tipolojileri	8
Haberler	9

Merhaba,

SÖZMERBÜLTEN'in 2. sayısını önemli bir haberle sizlere ulaştırıyoruz. III. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumunu 03-04 Kasım 2016 tarihleri arasında SÖZMER'in ev sahipliğinde Eskişehir'de gerçekleştireceğiz.

Bu sayıda okuyucular için sözlükbilimi ile ilgili olarak çeşitli sözlük ve topluluk tanıtımları, terim açıklamaları ve bilimsel etkinlik haberlerini hazırladık. Bunun dışında bültene, ESOGÜ'de sözlükbilimi üzerine yapılmış veya devam etmekte olan lisansüstü tez ve derslerde yapılan tercüme listelerini ekledik.

Sizleri bundan sonraki sayılara katkıda bulunmaya davet ediyoruz ve yazılarınızı heyecanla bekliyoruz.

Bilgiyi paylaşmak üzere...

Erdoğan Boz
Editör

III. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumu Eskişehir'de

III. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumu, 3-4 Kasım 2016 tarihleri arasında Eskişehir'de gerçekleştirilecektir.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sözlükbilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESOGÜ SÖZMER) tarafından düzenlenecek olan III. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumunda, yurt içi ve yurt dışından davetli konuşmacılar yer alacaktır.

Sözlükbilimi sempozyumlarının birincisi, 26-27 Kasım 2014 tarihleri arasında Sakarya Üniversitesinde "21. Yüzyılda Sözlükçülük" temasıyla; ikincisi, 3-4 Kasım 2015 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesinde "Elektronik Sözlükler" temasıyla düzenlendi. Eskişehir'deki üçüncü sempozyumda ise sunulan bildirilerde "Sözlükbilimi Terminolojisi" teması işlenecektir. Sempozyuma sözlü ya da poster bildirisi ile veya dinleyici olarak katılmak mümkündür.

Sempozyuma katılım koşulları

Bildirili katılım için bildiri başlığının, amacının, yönteminin, kaynaklarının yer aldığı ve 5 anahtar sözcüğün eklendiği en az 300 kelimelik Türkçe ve İngilizce özet gönderilmelidir. Özetler yazarın tam adı, soyadı, çalıştığı kurum ve iletişim bilgilerini içermelidir.

Bildiriler özgün ve alana katkı yapacak nitelikte olmalıdır. Gönderilen bildiri daha önce başka yerde sunulmamış, sunulmak ya da yayımlanmak üzere bir yere gönderilmemiş olmalıdır.

Özetler; biçim ve sempozyumun konusuna uygunluk açısından Düzenleme Kurulu tarafından değerlendirildikten sonra Bilim Kurulunu oluşturan hakemlere gönderilecektir. Hakemlerin değerlendirme süreci sonrasında bildiri özetleri kitabında basılması ve sempozyumda sunulması uygun görülen bildiriler sempozyum web sayfasında ilan edilecektir.

Bildiri metinleri için uyulması istenen format daha sonra sempozyumun web sayfasında ilan edilecektir.

Bildiri sayısına göre her gün iki ya da daha fazla oturum yapılacaktır. Bu sebeple bazı bildiriler poster olarak kabul edilecektir. Kabul edilen poster bildiriler ve sempozyumda sunulan bildiriler kitap olarak yayımlanacaktır.

III. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumu hakkında ayrıntılı bilgi edinmek için sempozyum web sayfası sozluksempozyumu.ogu.edu.tr ve ESOGÜ SÖZMER web sayfası sozmer.ogu.edu.tr adreslerini takip edebilirsiniz.

Fatih DOĞRU

ESOGÜ'DE SÖZLÜKBİLİMİ ALANINDA YAPILMIŞ VE YAPILMAKTA OLAN LİSANSÜSTÜ TEZLER

Sözlük, sözlük yapıcılığı ve sözlük araştırmacılığı en önemli iletişim aracı olan dilin anlaşılabilirliği, nesillerin ve toplumların birbirlerini anlaması ve birbirleri ile iletişim kurması yönünden önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple sözlükler aslında en temel kaynak kitaplardır.

Bir sözlüğün bilimsellikten uzak olması düşünülemez. Dolayısıyla sözlükbilim (lexicography) bu sahadaki bilimsellik ihtiyacını karşılamalıdır. Söz konusu ihtiyacı karşılamada üniversitelerin ilgili birimlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumluluğu yerine getirmek için sözlükbilim alanında yüksek lisans ve doktora seviyesindeki çalışmalarda büyük bir artış görülmektedir.

Bu konu ile ilgili olarak, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde sözlükbilim konulu yapılmış ve devam etmekte olan tezler şunlardır:

Doktora

Türkçede Sözlükselleşme / Ferdi BOZKURT; Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Devam ediyor.)

Eser-i Şevket / Ezgi ASLAN; Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Devam ediyor.)

Lügat-ı Ebu'z-ziyâ / Sibel ÇATALKAYA; Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Devam ediyor.)

Tercümânü'l-Lügat / Eyyüp ACAR; Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Devam ediyor.)

Yüksek Lisans

Sözlükbirimlerin Tanımlanması Bağlamında Türkçe Sözlüklerin Karşılaştırılması / Ahmet BASATEMUR; Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Tamamlandı.)

Kâmûs-ı Türkî'den Türkçe Sözlük'e Anlam Değişimleri-Eylemler / Fatih DOĞRU; Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Tamamlandı.)

Sözlükbirimlerin Tanımlanması Bağlamında Türkçe ve İngilizce Sözlük Karşılaştırması / Hatice Yasemen GÜVEN; Danışman: Yrd. Doç Dr. Dilek ATAİZİ (Tamamlandı.)

Kâmûs-ı Türkî'den Türkçe Sözlük'e Anlam Değişimleri-Adlar (A-K) / İlke KÜÇÜK; Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Tamamlandı.)

Kâmûs-ı Türkî'den Türkçe Sözlük'e Anlam Değişimleri-Adlar (K-Z) / Ceren OĞUZ; Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Tamamlandı.)

El-Kavâninü'l-Küllîye li-Zabti'l-Lugati't-Türkiyye'de Fiillerin İncelenmesi ve Eski Anadolu Türkçesiyle Kıyaslanması / Muharrem NAZLI; Danışman: Prof. Dr. Can ÖZGÜR (Tamamlandı.)

Tuhfe-i Hüsâmî / Anıl ASLAN; Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Devam ediyor.)

Lügat-ı Azîziye / Reşat ŞEKER; Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Devam ediyor.)

Eyyüp ACAR

SÖZLÜKBİLİMİ ALANINDAKİ ÇEVİRİ MAKALELER DİZİNİ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Yeni Türk Dili Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Erdoğan Boz'un doktora programı kapsamında verdiği Sözlükbilimi I ve II derslerinde, yabancı dilde yazılmış çeşitli bildiri ve makaleler, doktora öğrencileri tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Sözlükbilimi alanında tercümesi yapılan -birkaçı yayımlanmış, diğerleri yayımlanma sürecinde olan- söz konusu bildiri ve makaleler:

Besharat Fathi, **Experts and Specialised Lexicography: perspectives and needs** (Uzmanlar ve Uzman Sözlükbilimi: Bakış Açılan ve İhtiyaçlar), çev. Ezgi Aslan, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 21, 1 (2014) 91-112.

Henning Bergenholtz, **What is a Dictionary?** (Sözlük Nedir?), çev. Ezgi Aslan, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S.10, Yaz 2014, 7-21.

Henning Bergenholtz, J. S. Nielsen, **What is a Lexicographical Database?** (Sözlükbilimsel Veri Tabanı Nedir?), çev. Halim Bilgin, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, S. 10, Yaz 2014, 39-53.

Henning Bergenholtz, R. H. Gouws, **What is Lexicography?** (Sözlükbilimi Nedir?), çev. Ferdi Bozkurt, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, S. 9, Kış 2014, 71-85.

Mandlenkosi Maphosa, **Legal Issues in Lexicography: An Examination of the Handling of Brand Names in the Isichazamazwi Sesindebele** (Sözlükbilimde Yasal Sorunlar: Isichazamazwi Sesindebele Sözlüğü'nde Marka Adlarının Kullanımı Üzerine Bir İnceleme), çev. Duygu Kamacı, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, S.10, Yaz 2014, 23-35.

Samukele Hadebe, **Improving Dictionary Criticism in Ndebele** (Ndebele'de Sözlük Eleştirisi Geliştirme), çev. Serdar Karaoğlu, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 9, Kış 2014, 39-56.

Sven Tarp, **Do We Need a (New) Theory of Lexicography** [(Yeni) Bir Sözlükbilim Teorisine İhtiyacımız Var mı?], çev. Fatih Doğru, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, S. 9, Kış 2014, 57-70.

Aidan Wilson, **Electronic dictionaries for language reclamation** (Dil Canlandırma İçin Elektronik Sözlükler), çev. Fatih Doğru - Songül İlbaş.

Beatriz Sánchez Cárdenas, A. Todirascu, **The TRANSVERB project - An electronic bilingual dictionary for translators: theoretical background and practical perspectives** (TRANSVERB Projesi - Çevirmenler İçin Tek Dilli Bir Elektronik Sözlük: Teorik Arka Plan ve Pratik Bakış Açısı), çev. Fatih Doğru.

Gerhard Budin, **International Standards in Lexicography** (Sözlükbilimde Uluslararası Ölçütler), çev. Fatih Doğru.

Alessandro Lenci, N. Bel, F. Busa, N. Calzolari, E. Gola, M. Monachini, A. Ogonowski, I. Peters, W. Peters, N. Ruimy, M. Villegas, A. Zampolli, **Simple: A General Framework for the Development of Multilingual Lexicons** (Çok Dilli Sözlüklerin Gelişimi İçin Genel Bir Taslak), çev. Serdar Karaoğlu.

Verónica Pastor, A. Alcina, **Search Techniques in Electronic Dictionaries: A Classification for Translators** (Elektronik Sözlüklerde Araştırma Teknikleri: Çevirmenler İçin Bir Sınıflandırma), çev. Serdar Karaoğlu.

Amy Chi, **Researching Pedagogical Lexicography** (Eğitimsel Sözlükbilim Araştırması), çev. Sezergül Yıkılmış.

Bryan A. Garner, **Legal Lexicography** (Yasa Sözlükçülüğü), çev. Ferdi Bozkurt.

Clara I. L. Rodríguez, **Electronic Resources and Lexical Cohesion in the Construction of Intercultural Competence** (Kültürlerarası Yetkinlik Yapısında Elektronik Kaynaklar ve Sözcüksel Uyum), çev. Ferdi Bozkurt.

Chang Chenguang, **The Meaning in the use: Application of Functionaall Linguistics in Lexicography** (Anlam kullanımdır: Sözlükbiliminde İşlevsel Dilbilim Uygulaması), çev. Eyyüp Acar.

Charlotte Brewer, **The Future of Historical Dictionaries, with Special Reference to the Online OED and Thasaurus** (Çevrimiçi OED ve Sözcük Tanıklığı ile Tarihi Sözlüklerin Geleceği), çev. Eyyüp Acar.

David Crystal, **Dictionary and thesaurus in the digital environment** (Dijital Ortamda Sözlük ve Kavramlar Dizini), çev. Nilay Girişen.

Robert Lew, **Identifying, ordering and defining senses** (Anlamları Belirtme, Düzenleme ve Tanımlama), çev. Nilay Girişen.

David Crystal, **The ideal dictionary, lexicographer an user**, (Sözlük Kullananlar ve Sözlükbilimciler İçin En İdeal Sözlük), çev. Nazmi Alan.

Sven Tarp, **Specialised Lexicography: 20 years in slow motion** (Uzman Sözlükbilimi: 20 Yılda Ağır Hareket), çev. Nazmi Alan.

Fred W. Riggs, **Lexicographical Terminology: Some Observations** (Sözlüksel Terimbilim: Bazı Gözlemler), çev. Sibel Çatalkaya.

Susan Armstrong, C. Brace, D. Petitpierre, G. Gilbert, D. Walker, **Software Demonstration: DicoPro: An Online Dictionary Consultation Tool for Language Proffesionals** (Yazılım Tanıtımı: DicoPro: Dil Uzmanları İçin Bir Çevrimiçi Sözlük Danışma Aracı), çev. Sibel Çatalkaya.

Inge Zwitserlood, J. Kristoffersen, T. Troelsgård, **Issues in Sign Language Lexicography** (Sözlükbilimde İşaret Dili Sorunları), çev. Şerife Sazak.

Inger Bergenholtz, H. Bergenholtz, **One Database, Four Monofunctional Dictionaries** (Bir Veri Tabanı, Dört Tek İşlevli Sözlük), çev. Halim Bilgin.

İrina Nevskaya, **Standards of Creating Electronic Dictionaries of Endangered Languages: The Relish Project** (Tehlikedeki Dillerin Elektronik Sözlüklerini Oluşturma Standartları: Relish Projesi), çev. Duygu Kamacı.

Pedro A. Fuarres-Olivera, **e-Lexicography: The Continuing Challenge of Applying New Technology to Dictionary Making** (e-Sözlükbilim: Sözlük Yapımında Yeni Teknoloji Uygulamalarının Devam Eden Sorunları), çev. Kenan Azılı.

Raluca Sinu, C. S. Micu, **Using a pilot e-dictionary to teach lexicography and raise dictionary awareness** (Sözlükbilimi Öğretimi için Kılavuz E-Sözlük Kullanmak ve Sözlük Bilincini Arttırmak), çev. Göksel Sert.

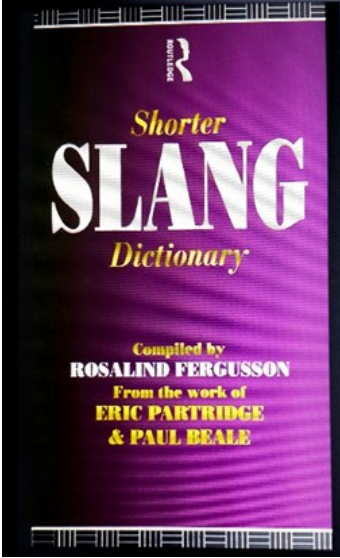
Tadeusz Piotrowski, **A Theory of Lexicography -Is There One?** (Sözlükbilimi Kuramı -Var mı?), çev. Göksel Sert.

Sandro Nielsen, **The Future of Dictionaries, Dictionaries of the Future** (Sözlüklerin Geleceği, Geleceğin Sözlükleri), çev. Songül İlbaş.

Sibel ÇATALKAYA

KISALTILMIŞ SÖZLÜK (Abridged Dictionary)

Sözlük ailesi içinde yer alan kısaltılmış sözlükler adından da hareketle büyük sözlüklerin kısaltılmış türleridir. Bu sözlüklerin kaynağı kısaltılmamış asıllardır. Kısaltılmış ve kısaltılmamış sözlükler, oluşturulma prensipleri bakımından birbirlerinden ayrılırlar. Bu sözlükler kısaltılmamış asıllarında yer alan daha eski veya daha az sıklıkta kullanılan kelimeler, söz öbekleri, köken bilgileri veya

örnekler gibi öğelerin hariç tutulması ile yapılır. Kısaltılmış sözlüklerin hareket noktası geniş hacimli sözlükler olduğu için sözlüğün girişinde hangi sözlüğü kaynak aldığı belirtilir.

Rosalind Fergusson tarafından düzenlenmiş olan *Kısaltılmış Argo Sözlüğü (Shorter Slang Dictionary)* bu türe örnektir. Eserin kapağında gördüğümüz Eric Partridge ve Paul Beale isimleri eserin önsözünde şu şekilde yer alır: " Bu kitap Eric Partridge ve onun hem iş arkadaşı hem mirasçısı olan Paul Beale tarafından hazırlanmış hacimli eserden türetilmiştir. Madde girişlerinin çoğu Argo ve Sıra dışı İngilizce Sözlüğü (A Dictionary of Slang and Unconventional English) (1984) adlı devasa sözlüğün sekizinci baskısından uyarlanmıştır." Fergusson, kısaltılmış argo sözlüğün odak noktası günlük kullanımda olan argo ifadeler olduğunu belirterek kullanımda olmayan ya da çok yaygın olmayan argo ifadeleri sözlüğün kapsamının dışına çıkarmıştır.

Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi kısaltılmış sözlüklerde yer alan madde başlarının hepsi, kaynağını aldığı kısaltılmamış sözlükte yer alır kısaltılmış sözlüklerin madde başı seçimindeki hareket noktasının günlük kullanım odaklı olması onu kaynağından ayırır.

Kaynak:

R.R.K.Hartmann and Gregory James (1998), *Dictionary of Lexicography*, London and New York.

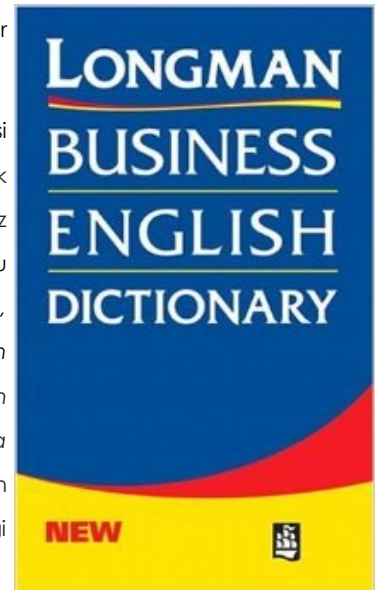
Rosalind Fergusson (1994), *Shorter Slang Dictionary* Compiled by From the work of Eric Partridge and Paul Beale, London and New York.

Sezergül YIKMIŞ

ÖAİ SÖZLÜĞÜ (ESP Dictionary)

ÖAİ (Özel Amaçlı İngilizce/English for Special Purpose) sözlüğü, belirli bir konu alanındaki uzmanlar tarafından hazırlanan ve İngilizcenin değişkelerini açıklamak için tasarlanan bir sözlük türüdür. Bu tür sözlükler, alanında uzman kişiler tarafından sözlük kullanıcılarına yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Ancak ÖAİ sözlüğü, İngilizcenin aracılığıyla daha fazla inceleme ya da uygulama yapılmak istenildiğinde de kullanılabilir. Örneğin, uluslararası bir konferansa akademik bir makale hazırlamak için ÖAİ sözlüğüne ihtiyaç duyulabilir.

ÖAİ sözlüğüne örnek olarak J.H.Adam'ın "Dictionary of Business English" (İş İngilizcesi Sözlüğü) adlı eseri gösterilebilir. 30.000'in üzerinde sözcük ve 20.000'den fazla örnek içeren eserde yer alan madde başları, hem Amerikan İngilizcesinin hem de İngiliz İngilizcesinin iş ile ilgili olan terimlerini kapsar. Bu eserin giriş kısmında verilen bilgiler şu şekildedir: "Finansal istatistik konuları ile ilgili durumlarda önerilen İş İngilizcesi Sözlüğü, kullanıcılarına günümüzün tempolu iş ortamında geçerliliklerini korumaları için tüm sözvarlığıyla ilgili derinlemesine bilgiler verir. İngilizce araştırma yapan kullanıcılar için eksiksiz olan bu sözlük muhasebe, bankacılık, ekonomi, pazarlama, nakliye ve borsa gibi iş alanlarıyla ilgili terimlere kolay bir şekilde erişim sağlar." Bu açıklamalardan hareketle, ÖAİ sözlüğünün herhangi bir özel konu alanı ile ilgili terimleri içerdiği söylenebilir.

Kaynak:

Adam, J.H. (1995). *Dictionary of Business English*. Hong Kong: Longman.

Hartmann, R.R.K and Gregory James. (1998). *Dictionary of Lexicography*. London/New York: Routledge.

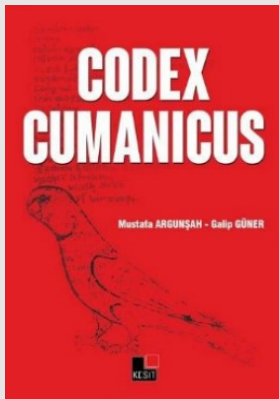
Şerife SAZAK

Yeni çıkanlar:**CODEX CUMANICUS**

13. yüzyılın sonları ile 14. yüzyılın başlarında yazıldığı tahmin edilen ve esasında iki farklı defterin birbirine eklenmesiyle bir araya gelen Codex Cumanicus'un İtalyan bölümünün Karadeniz'in kuzeyinde, Alman bölümünün ise misyonerlik faaliyetlerinin yürüttüğü Kıpçak şehirlerinin birinde yazılmış olduğu düşünülmektedir.

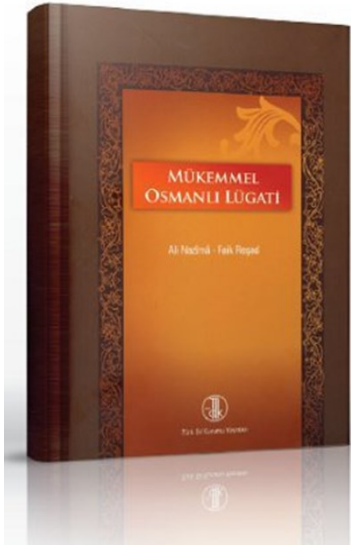
İtalyan bölümünde Latin, Fars ve Kıpçak dilleri üzerine düzenlenmiş sözlükler ve Alman bölümünde de kimi sözcük listelerinin bulunması bakımından eser, Türk sözlükbilimi için önem arz etmektedir. C.C. üzerine 1828'den itibaren çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Söz konusu çalışmalardan en sonuncusu olan Mustafa Argunşah ve Galip Güner'in hazırlamış oldukları Codex Cumanicus, ilk baskısını Ekim 2015'te yapmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde C.C.'un nüshaları, yazılış amacı, yazılış tarihi gibi hususlar üzerinde durulmuş, ardından C.C.'un dil özellikleri etrafıca ele alınmıştır. Ses ve şekil bilgisine dair izahlardan sonra C.C. Metin I-II ve çeviri kısmına yer verilmiştir. Eserin sonunda ise C.C. I-II dizin bilgisi, kaynakça ve tıpkıbasımlar bulunmaktadır. Türk dili ve Türk sözlükbilimi için önemli bir yere sahip olan C.C. üzerine yapılmış olan bu kapsamlı çalışma araştırmacılar için temel başvuru kaynağı niteliğindedir.

Duygu KAMACI

SÖZLÜK TARİHİMİZDE ÖNEMLİ BİR ŞAHSİYET: FAİK REŞAT

Asıl adı Ahmet olsa da mahlası Faik ile tanınmıştır. 1851'de İstanbul'da doğup 26 Haziran 1914'te vefat etmiştir. Eğitimci, gazeteci, yazar, şair ve hattat olan Faik Reşat, edebiyat tarihi ve edebiyatçıların biyografileri üzerine yaptığı çalışmalarıyla da tanınmaktadır. Pek çok hizmette bulunan Faik Reşat'ın çalışma alanlarından biri de sözlükçülüktür. Faik Reşat, Ali Nazım ile birlikte

"Mükemmel Osmanlı Lügati"ni kaleme almıştır. Kâmûs-ı Türkî'den iki yıl sonra yayımlanan sözlük, o dönemde kullanılan Arapça ve Farsça sözcükleri barındırmaktadır. Bu hacimli sözlükte Arapça sözcükler için (Y), Farsça sözcükler için ise (-) işareti kullanılmıştır.

Sözlükte Arapça ve Farsça sözcükler madde başı yapılmıştır. Sözlüğün aynı adla yani "Mükemmel Osmanlı Lügati" şeklinde bir yıl arayla iki baskısı olduğu hâlde tarihsiz olan üçüncü

baskısı "Mükemmel Türkçe Lügat" adıyla olmuştur. "Mükemmel Türkçe Lügat"ın II. Meşrutiyet'ten sonra yazıldığı ile ilgili görüşler yer almaktadır. "Mükemmel Osmanlı Lügati" Necat Birinci, Kâzım Yetiş, Fatih Andı, Erol Ülgen, Nuri Sağlam ve Ali Şükrü Çoruk tarafından Latin harfleriyle yayıma hazırlanmış ve Türk Dil Kurumu tarafından 2002'de basılmıştır. Bu yayında eserin sonuna Arap harflerine göre bir de dizin eklenmiştir.

Faik Reşat'ın yarım kalan sözlük çalışmaları da olmuştur. Ahmet Rasim ve Halil Vahid ile birlikte çalıştıkları "Resimli Lügat" tamamlanamamıştır. Adı "Resimli Lügat" olsa da içinde çok resim yer almamaktadır. Faik Reşat, bunun dışında Muallim Naci'nin yarım kalan eseri Lügat-ı Naci'yi tamamlamak istemiş ancak onu da bitirememiştir. Faik Reşat hakkında Süheyla Yüksel (Seçkin)'in "Faik Reşad'ın Hayatı ve Eserleri" adlı doktora tezi bulunmaktadır.

Nilay GİRİŞEN

AVRUPA SÖZLÜKBİLİMİ TOPLULUĞU (EURALEX)

EURALEX (European Association for Lexicography), sözlükbilimi alanında ve ilgili diğer alanlarda çalışanlara rehberlik etmek üzere 1983 Exeter Sözlükbilimi Kongresinde kurulmuştur. Topluluğun tüzüğü 12 Eylül 1983'teki açılış toplantısında tasarlanmış, 13 Eylül 1986'daki genel toplantıda kabul edilerek 8 Ağustos 1992 ve 3 Eylül 1994 toplantılarında düzenlemeler yapılmıştır. Son şekli ise Eylül 2008 toplantısında belirlenmiştir.

Avrupa temelli olmasına rağmen dünya çapında geniş bir üye yelpazesine sahip olan EURALEX, sözlükbilimciler, yayımcılar, derlem dilbilimciler, bilgisayarlı dilbilimciler, bu alanlarda çalışan akademisyenler, yazılım uzmanları ve dile yakın ilgi duyan herkese hitap etmektedir. EURALEX'e üye olmak isteyenler gerekli ücreti ödeyerek 1 Ocak-31 Aralık tarihleri arasında geçerli olmak üzere yıllık üyelik imkânına sahiptir. Bu üyeliğin; Oxford Üniversitesi yayınları, EURALEX'in düzenlediği bilimsel toplantılara katılım, Uluslararası Sözlükbilimi Dergisi'ne abonelik konusunda indirimler ve iki yılda bir olan genel toplantıda oy kullanma gibi faydaları vardır. Bireysel ve kurumsal üyelik mümkündür. Ayrıca Sue Atkins, Reinhard Hartmann, Anthony Cowie, František Čermák, Robert Ilson ve Patrick Hanks'ten oluşan onur üyeleri bulunmaktadır. Üyelik ve ücret bilgileri için <http://www.euralex.org/joining/> adresi ziyaret edilebilir.

EURALEX tarafından 1983-2014 yılları arasında gerçekleştirilen kongrelerdeki bildiriler dijital ortamda kullanıma açılmıştır. 1988-2016 yılları arasındaki bültenlere ve EURALEX'in etkinlik duyurularına <http://www.euralex.org/> sitesinden ulaşılabilir.

Songül İLBAŞ

Mehmed Salâhî'nin Kâmûs-ı Osmânî'si ve Eserdeki Divan Şiiri Unsurları

Yapmakta olduğumuz doktora çalışmasında 1858-1910 yılları arasında ömür sürmüş olan Mehmet Salâhî Bey'in dönemini ve hayat şartlarını göz önünde bulundurarak Kâmûs-ı Osmânî adındaki eserinin Latin harflerine aktarımı yapılmakta ve eser içerisindeki beyit yahut mısra örnekleri tespit edilerek (şairi, hangi eserde bulunduğu, nazım biçimi, beyit sıra sayısı) kayda geçirilmektedir. Bahsi geçen kâmûs dört ciltten müteşekkildir. Bu ciltlerden ilki, ikincisi ve üçüncüsü h. 1313 senesinde İstanbul'da Mahmud Bey Matbaası'nda, j harfinden başlayan dördüncü cildi ise yine aynı matbaada h. 1322 senesinde neşredilmiştir.

Kâmûs; Farsça ve Arapçanın yanında Yunanca, Fransızca, İtalyanca, Ermenice, Rumca gibi dillerden de kelimeler içermektedir. Daha evvel bahsettiğimiz gibi madde başlarına verilen örneklerin şiir ve insanın başarılı eserlerinden seçilmiş olması, dönemin sanat zevkine ışık tutacak ve adı bilinmeyen bazı edebiyat ehilleriyle onlara ait eserleri tanıtmış olacaktır. Mehmed Salâhî'nin Kâmûs-ı Osmânî'sindeki ilk madde başı örnek olarak aşağıda dikkatlerinize sunulmuştur.

â: ħarf || hemze ile elifden mürekkebdir. Lisânımızda medli elif, uzun elif dendir ve ekseriyâ maḳām-ı istiḡrâbda ve ba'zen edât-ı nidâ, tenbîh, te'kid, 'itâb olarak kullanılır. *Â! . Bu ne?; Â! . Şuñâ baḳ. A ḳuzum, A gülüm; A cānım gelseñ a. A sersem! . Böyle söylenir mi?* || gibi. Bu elif kendi şadâsını çıkarmağa yine kendisi vâsi'a olur. Vaḳtiyle şu (||)şüretle yazılırdı. Bu, iki elif demektir. Mu'ahḫaran bu (^) işâret ve 'alâmet ihdâs ve elifñ üstüne va'z' olunup diğer elif ḥazf edilmiştir. Elif-bâ-yı 'Osmânîde birinci ħarf olan hemze ve elif ebced ḥesâbınca zîc ve târiḫlerde "1" 'adedi ḥükmünde isti'mâl olunur. Elif şadâ-yı aślisini göstermeyip mâ-ḳablindeki ħarfñ okunmasına delâlet eder ki o ḥâlde ħarf-i med demektir. Şadâ-yı aślisi çıkarıldığı ḥâlde hemze dendir ki ħarf-i 'adî demektir. (4. s.).

Ayşe YILMAZ

BİR E-SÖZLÜK TİPOLOJİSİ ÖRNEĞİ

Teknolojinin gelişmesi, hemen her alanda olduğu gibi sözlükler üzerinde de etkili oldu. Basılı sözlükler yerlerini elektronik sözlüklere bırakmaya başladı. Gelecek yıllarda bu durumun daha da artarak devam etmesi bekleniyor.

Elde taşınır Cep sözlükleriyle başlayan elektronik sözlük furası, CD ve DVD-Rom sözlüklerle devam etti ve çevrimiçi sözlükler ile akıllı telefon ve tablet uygulama sözlükleriyle zirveye çıktı. Bu çeşitlilik tıpkı basılı sözlüklerde olduğu gibi elektronik sözlüklerde de tipoloji çalışmalarının başlamasına sebep oldu.

İlk e-sözlük tipolojileri, e-sözlüklerin popülerleştiği ilk yer olan Uzak Doğu'da başladı. 1993 yılında Ide tarafından yapılan çalışma ilk tipoloji örneklerinden biriydi. Ide'yi Lehr (1996), Nesi (2000), Storrer (2001) ve De Schryver (2009 ve 2013) izledi. Burada, günümüz teknolojinin ve sözlükbilimin ihtiyaçlarına en uygun cevapları veren De Schryver'in 2013 yılına ait E-Sözlük Tipolojisini inceleyeceğiz.

"Lexicographers' Dreams In The Electronic-Dictionary Age" adlı makalesinde De Schryver, ilk olarak kendinden önce yapılmış e-sözlük tipolojileri hakkında bilgiler verir. Bunun sonucunda, hazırlanan tipolojilerin günümüz e-sözlük çeşitliliğini yansıtmakta yetersiz kaldığını söyler ve e-sözlükleri üç temel soru çerçevesinde çözümleyeceği e-sözlük tipolojisini oluşturur.

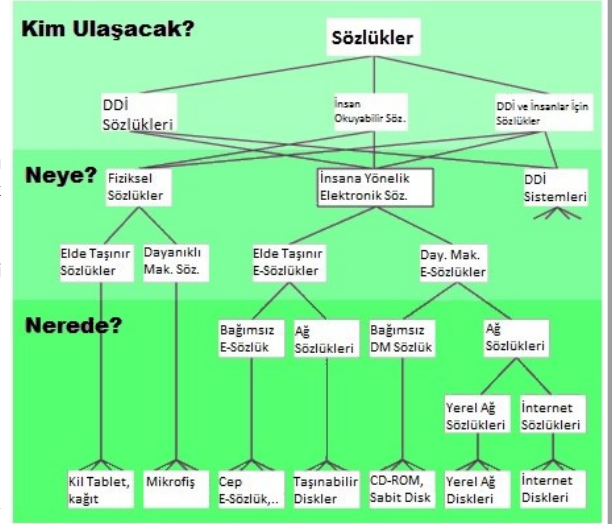
Tipolojinin temelindeki 3 soru şunlardır:

Kim, neye, nerede ulaşacak?

De Schryver, kim ulaşacak sorusuna 3 farklı cevap sunar: "Doğal Dil İşleme Sözlükleri", "İnsan Okuyabilir/Kullanabilir Sözlükler" ve "Doğal Dil İşleme Sistemleri ile İnsanlar için Sözlükler".

Ardından üst aşamayla bağlantılı olarak "neye ulaşılacak" sorusu cevaplandırılır. Buradaki seçenekler "Fiziksel Sözlükler", "İnsanlara Yönelik Elektronik Sözlükler" ve "Doğal Dil İşleme Sistemleri"dir. Fiziksel Sözlükler bu aşamada "Elde Taşınır Sözlükler", "Dayanıklı Makine Sözlükleri" şeklinde ikiye ayrılırken; İnsanlara Yönelik Elektronik Sözlükler, "Elde Taşınır E-Sözlükler" ve "Dayanıklı Makine E-Sözlükleri" şeklinde iki dala ayrılmıştır.

Son aşama, "nerede ulaşılacak" sorusu ise bizlere daha ayrıntılı yanıtlar vermektedir. Buna göre, fiziksel sözlükler "kil tablet ve kâğıt" ile "mikrofiş"leri bünyesinde bulundururken; İnsanlara Yönelik Elektronik Sözlükler "Cep E-Sözlük", "Taşınabilir Disk Sözlükleri", "CD-DVD Rom Sözlükleri", "Yerel Ağ (Intranet)" ve "Genel Ağ (Internet) Sözlükleri" şeklinde ayrılır. Şüphesiz ki gelecek yıllarda bu aşamada belirlenecek seçenek sayısı artacaktır.

Göksel SERT

AYKIRI SÖZLÜK: LEHÇETÜ'L-HAKÂYIK

Sözlükler genel itibarıyla bir ya da birden çok dilin söz varlığını barındıran başvuru kaynaklarıdır. Ancak bazı sözlükler var ki bir dilin söz varlığından çok, sözlük yazarının bakış açısını ortaya koymaktadır. Daha çok mecazi, mizahi, ve eleştirel bir tutumun sergilendiği bu tarz sözlüklere aykırı sözlükler (anti-dictionaries) denilmektedir.

Sözlükçülük geleneğimizin ilk aykırı sözlüğü *Lehçetü'l-Hakayik*'tir. Ali Bey (1844-1899) tarafından yazılan bu eser ilk kez 1896 yılında yayınlanmıştır. Daha sonraki yıllarda birkaç kez daha yayınlanan eser son olarak Şemsettin Kutlu tarafından -Ali Bey'in diğer eserleriyle birlikte- yayına hazırlanmıştır. Yaklaşık olarak 360 civarında sözcükten oluşan sözlükte madde başları Arap harflerine göre tertip edilmiştir.

'Hakikatlerin Dili' anlamına gelen eserde Ali Bey'in odak noktası insandır. İnsana dair birçok konuyu ele alır. Eserinde kadın önemli bir yer tutmaktadır. Ali Bey'in üzerinde durduğu bir diğer konu ise mesleklerdir. Yazarın biraz mizahi biraz da eleştirel olarak tanımladığı meslek dallarından birkaç örnek:

Aktris: Komedi oynadığını gizleyen kadın; **Avukat:** Suçluların çamaşır yıkayıcısı; **Balet:** Sağırılar operası; **Baytar**(veteriner): İnsana diyecek yok; çünkü hekimlere başvurup vurmamak ellerindedir. Lakin şu biçare hayvanlardan ne isterler?; **Diplomatlık:** Razi olduğunu kabul ettiğini zannettirerek (kendini) isteğini yaptırmak; **Eczacı:** Dahili işler müdürü; **Edib:** Birkaç ahab arasında birbirine karşı geçerli olan bir unvan; **Falci:** İstedikimizi söyleyen (kimse); **Filozof:** Daha fazla bedbaht olmadığından dolayı kendisini bahtiyar hisseden kimse; **Haydut:** Dağ bankeri; **Heykeltıraş:** Mitolojinin hamur yoğurucusu; **Hizmetkâr:** İç hastalığı (bir çeşit dahili hastalık); **Mücellit** (kitap ciltleyen kimse): Kitap terzisi; **Müverrih** (tarihçi, tarih araştırmacısı ve yazar): Haberleşme yoluyla kaybolmuşların, bilinmeyenlerin resmini yapan ressam; **Tabib** (doktor): Gel sözümü dinle, sadece su iç; **Vaiz** (vaiz ve nasihat eden kimse): Sermayesini yemeyen tacir.

Nazmi ALAN

“GLOBALEX 2016 ÇALIŞTAYI” SLOVENYA’DA YAPILACAK

24 Mayıs 2016 tarihinde Slovenya'nın Portorož kentinde GLOBALEX 2016: İnsan Dili Teknolojileri için Sözlükbilimsel Kaynaklar (GLOBALEX 2016: Lexicographic Resources for Human Language Technology) adında bir çalıştay gerçekleştirilecektir. İki 1998'de Granada'da gerçekleştirildiğinden beri Dil Kaynakları ve Dil Teknolojilerini Değerlendirme Üzerine başı çeken bir etkinlik haline gelen Dil Kaynakları ve Değerlendirme Konferansı'nın (Language Resources and Evaluation Conference) onuncusu 23-28 Mayıs 2016'da Slovenya'nın Portoroz şehrinde gerçekleştirilecektir. GLOBALEX 2016, tam günlük bir çalıştay olarak bu konferansın bir parçasıdır. Sözlükbilim alanı; araştırma, gelişme, tasarım, değerlendirme, basım, pazarlama ve kullanımın bütün aşamalarını etkileyecek şekilde giderek dijital ortama kaymaktadır.

Bu çalıştayın amacı sözlükbilimsel kaynakların değerlendirilmesi ve onların yeni dil teknolojisi hizmetleri ve diğer cihazlarla entegrasyonları için küresel standartların geliştirilmesini araştırmaktır. Çalıştay, başlıca bütün kıtasal sözlükbilim toplulukları tarafından gerçekleştirilen, dünya çapında bütün diller için insan Dili Teknolojileriyle ilişkili alanlarda işbirliğini teşvik etmeye çalışan ilk ortak girişimdir. Ayrıca bu tür farklı araştırma alanları ve ilgi grupları arasındaki mevcut çeşitli boşlukları doldurmak amaçlanmaktadır.

GLOBALEX 2016

GLOBALEX 2016 Çalıştayı; beş farklı kıtadaki sözlükbilim toplulukları olan;

Afrika Sözlükbilim Topluluğu [African Association for Lexicography (AFRILEX)],

Asya Sözlükbilim Topluluğu [Asian Association for Lexicography (ASIALEX)],

Avusturalya Sözlükbilim Topluluğu [Australasian Association for Lexicography (AUSTRALEX)],

Kuzey Amerika Sözlük Derneği [Dictionary Society of North America (DSNA)],

Avrupa Sözlükbilim Topluluğunun [European Association for Lexicography (EURALEX)]

ilk kez bir araya gelerek gerçekleştireceği bir çalıştay olacaktır.

Çalıştay konuları: küreselleşme ve dijitalleşme, dil öğrenme ve çeviri, doğal dil işleme ve derlem, terimbilim, yapay zekâ.

Çalıştay; sözlükbilimcilerin ve sözlük hazırlayıcılarının, derlem dilbilimcilerin, doğal dil işleme araştırmacılarının, terimbilimcilerin, bilgi sistemi analizcilerinin katılımına açıktır.

Ayrıntılı bilgi için <http://ailab.ijs.si/globalex/> sitesini ziyaret edebilirsiniz.

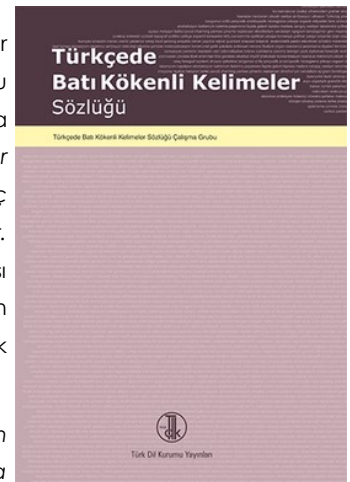
Ferdi BOZKURT , Halim BİLGİN

Yeni çıkanlar:

TÜRKÇEDE BATI KÖKENLİ KELİMELE RÖZLÜĞÜ

Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü, Batı dillerinden girmiş olan kelimelerin bir sözlüğünü oluşturmak amacıyla Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü Çalışma Grubu tarafından hazırlanmıştır. Çalışma grubu Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN'ın başkanlığında toplam 9 kişiden oluşmaktadır. Grubun üyeleri; Prof. Dr. Recep TOPARLI, Prof. Dr. Güner GÜLSEVİN, Prof. Dr. Mustafa ÖNER, Prof. Dr. Erdoğan BOZ, Doç. Dr. Hatice ŞİRİN USER, Doç. Dr. Özkan ÖZTEKTEN, Yrd. Doç. Dr. Özgür AY ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yasin KAYA'dır. Sözlük, Tanzimat'tan bugüne 95 yazarın 439 eserine girmiş Batı kökenli 6.634 madde başı ve bunların yer aldığı 39.615 tanık tümceyi içermektedir. Seçilen bu eserler, belirlenen ilkeler doğrultusunda işlenmiş ve çalışma grubu tarafından tartışılıp değerlendirilerek işlenmesi tamamlandıktan sonra bilgisayar ortamına da aktarılmıştır.

TBKKS'nin Ön Söz'ünde sözlüğün amacının: “Türkçeye Tanzimat döneminden itibaren girmiş olan Batı kökenli sözcükleri anlamlarıyla ve tanımlarıyla birlikte kullanıcıya sunmak” olduğu belirtilmiştir. Nitekim Fransızca başta olmak üzere İtalyanca, Almanca ve İngilizce gibi dillerden alıntılanan sözcüklerin yanı sıra Rumca ve Ermenice kökenli kelimeler de sözlükte yer almaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar için temel başvuru niteliğinde olan sözlüğün ilk baskısı, Türk Dil Kurumu tarafından 2015 yılında yapılmıştır.

Ezgi ASLAN